

САДРИДДИН САЛИМОВ

ОҚҚУШИМ

*авторнинг
илк
китоби*

САДРИДДИН САЛИМОВ

ОҚҚУШИМ

Шеърлар

Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
Тошкент—1979

С $\frac{70403-109}{352 (06)-79}$ 70—79

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашри-
ёти, 1979 й.

★ ★ ★

Куртаклар дарахтнинг ўйлари,
Дарахтнинг ўйлари гуллайди.
Куртаклар дарахнинг куйлари,
Куйлари иқболдан сўйлайди.

Куртаклар дарахтнинг кулгиси,
Кулгилар жаранглаб берар сас.
Куртаклар дарахтнинг орзуси,
Орзулар ушалар басма-бас.

★ * ★

Жилдир-жилдир оқади тун жилғада,
Юлдуз бўлиб, моҳтоб бўлиб, куй бўлиб.
Жилдир-жилдир оққан туннинг мавжида
Орзу оқар ялпиз сочган бўй бўлиб.

Бир туп қамиш лабларида куй ётар
Жилға лаби гарчанд унга пайванддир.
Жилдир-жилдир шўх жилғада тонг отар
Қуёш бўлиб, осмон бўлиб кўкимтир.

★ ★ ★

«Кокилингни қимирлат, Ҳайдар!
Болангни сув элтмоқда, Ҳайдар!
Сени уйқу элтмоқда, Ҳайдар!»
Бобо тонгдан бугдой шопирар.

«Бобо, мен ҳам Ҳайдар бўлайин,
Кокил нуқра ё зар бўлайин.
Чорласангиз юборай эпкин,
Бобо, мен ҳам Ҳайдар бўлайин...»

Шамол шошиб келмоқда ғир-ғир,
Хирмонга дон оқмоқда шир-шир.
Шамол бўлиб югурар гўдак,
Хирмонга дон оқмоқда шир-шир.

Қуйилганда ҳамал ёмғири шаррос
Далада бошяланг еларди опам.
Дил орзуси гўё этарди парвоз,
Қуйлаб-қуйлаб уйга келарди опам.

«Сочларимни узун этгин, ҳамалжон,
Юрганимда ер ўпсин қирқ кокилим.
Ўзинг осмон кокилисан ер ўпган,
Қошки ўриб қўйолсам толим-толим».

Йиллар ўтиб сочлари бўлди узун,
Бўй улади ҳамал орзусига ҳам.
Қизалоғин қўлда кўтариб бугун
Опам дала кезар куйлаб бошяланг:

«Қизим сочин узун этгин, ҳамалжон,
Юрганида ер ўпсин қирқ кокили!»
«Ҳамал қандай узун этар, нанажон,
Ҳамал ким у? Борми оёғи, қўли?»

«Ҳамал — баҳор. Ернинг сочи майсалар,
Дарахт сочи япроқлар эрур, қизим.

Ёмғир бўлиб ҳар гал қуйилар ҳамал,
Қўли теккан сочни этади узун...»

Қизча дилин ўрар ойдин ҳаяжон,
Ишонч билан куйлагай у бетиним:
«Сочларимни узун этгин, ҳамалжон,
Юрганимда ер ўпсин қирқ кокилим!»

* * *

Жаранг-журунг, жаранг-журунг,
Осмон қулоғига тўлади овоз.
Жарангида қувонч бордир, йўқдир мунг.
Жаранг-журунг билан этарди парвоз
Бухоролик Ҳусайни зангуласоз¹.

Карвонлар ҳам ўтиб кетдилар бир-бир,
Қўнғироққа шайдо бўлиб ўтди кун,
Бедор бўлиб қарши олди дала-қир,
Жаранг садосида хурсанд қишу ёз
Бухоролик Ҳусайни зангуласоз.

Ҳамон тинмас зангулалар жаранги,
Юрагини Ҳусайни этди қўнғироқ,
Сукунатни қасдма-қасдга оҳанги
Синдиради, жисми бўлгандир тупроқ.
Зангула ясарди ўқимай намоз
Бухоролик Ҳусайни зангуласоз.

¹Зангуласоз—қўнғироқ ясовчи.

ДЕВОНБЕГИ МАДРАСАСИ ПЕШТОҚИДАГИ ТАСВИР

Беғубор осмонга тикканича кўз,
Қанотларин ёзиб учолмас товус,
Тунлари умиддай ёнади юлдуз,
Кечалар ўтибди, тонглар отибди,
Кўзидан ёшини оқизиб ёлғиз,
Қанотларин ёзиб учолмас товус.
Ёйилган қаноти ерда ётибди,
Оёқлари кишан аро қотибди,
Кўзларига қайғулари ботибди,
Умидини кўкдан узолмас ҳануз,
Оёғига замон занжир отибди,
Қанотини ёзиб учолмас товус.
Умидлари чил-чил синди ҳавода,
Асри қолди «фироқ» деган навода,
Беш юз йилки руҳи эмас афтода,
Асри билан ҳар тонг бўлар юзма-юз,
Армонлари камалакдир самода,
Қанотини ёзиб учолмас товус.
Мен ҳам сирли сайёралар асири,
Қулоғимда юлдузларнинг шивири,
Олиб кетар бу шивирлар охири.
Учаяпман кенгликлар бўйлаб бесўз,
Кўзларимда ўша қушнинг тасвири—
Қанотини ёзиб учмоқда товус...

Ака Махсум эдилар жарроҳ,
Аммо синган суяклар эмас,
Аммо мажруҳ юраклар эмас,
Фақат, фақат ярадор китоб
Қўлларида топарди шифо.
Дер эдилар: «Бўлмасин нотоб
Ҳайём, Ҳофиз ё Ибн Сино».
Ака Махсум эдилар жарроҳ,
Ҳақиқатга шукрона айта
Саҳифалар тикланди қайта.
Ака Махсум этурлар хитоб
Гоҳи-гоҳи ҳар субҳи сабо:
«Энди сира бўлмагай нотоб
Ҳайём, Ҳофиз ё Ибн Сино!»

Ҳамробибига

Болалар лабига кулги улашар
Бухоро лойидан ясалган ҳуштак.
Милтиқча яшадан қилади ҳазар,
Ясайди булбулча, бўталоқ, лайлак.

«Чурр» этиб овоза қилса бўталоқ,
«Чурр» этиб қўшилар митти тойчоқ ҳам.
Болалар севиниб тутуди қулоқ
«Уруш», «уруш»ларни унутиб шу дам.

Мақсади лабларга кулги улашмоқ,
Болалар солмасин милтиққа назар.
У билар урушни, билар не фироқ,
«Фироқни билмасдан ўссин болалар...»

★ * ★

Аскарлардан келарди мактуб:
«Кутиб-кутиб кўзларим толди,
Толмадингми сен мени кутиб?
Ғалабага оз кунлар қолди».

Хатлардаги орзу ва умид
Юракларга зўр ишонч солди.
Афсус, кўзлар тупроққа тўлиб,
Мактубларда орзулар қолди.

НЕЧО * * * ОЧНАН

Дунёдаги барча милтиқлар
Юрагимни олмоқда нишон.
Дунёдаги барча қўшиқлар
Юрагимга бўлмоқда қалқон.

Дунёдаги барча милтиқлар
Иқболимга отмасин, деб ўқ,
Ёзаяпман мен ҳам қўшиқлар
Юракларга бўлсин деб қалқон.

Қафларда дуню келар.
Бунда ҳар қорондан ўтув.
Қизилни қизил бўлув.
Эртта ўнорон ўтув.

ПАБЛО НЕРУДА СЎЗИ

Нечун қора кийибсиз,
Азами тирикка ҳам?
Арвоҳимга чўкиб тиз
Мадад истаманг, бўтам!

Тирикка арвоҳ бўлмас,
Қабрлардан изламанг.
Қабр-ку менга қафас,
Тугамаган ҳали жанг.

Сафдадир доим аскар,
Бурч ҳар нарсадан устун.
Кўзимни юдим бугун
Эрта уйғонмоқ учун.

Оёғим йўқ деб чекасиз ғам,
Таёқсиз юришни дил қўмсар.
Қўлтиқтаёқ тиркаб қўйди жанг
Ва бўлдингиз оёқсиз аскар.

Оёғим йўқ деб чекасиз ғам,
Бетаёқ юришни дил қўмсар.
Сизни чўлоқ этдилар, акам,
Хаёллари чўлоқ кишилар...

Кўзларимга киради тоғлар,
Сўзларимга киради тоғлар.
Мен йўқотдим тоғдай отамни
Тоғда...
Одам бўлиб,
Отам бўлиб
Кўзларимга киради тоғлар.

★ ★ ★

Кимнидир бузди-ку бу ҳаёт,
Кимнидир нокас ҳам айлади.
Мен сенга топиндим, Эътиқод,
Ҳаётга юрагим бойланди.

Бесабот излади тез нажот,
Пасткашлик йўлини сайлади.
Мен сенга топиндим, Эътиқод,
Саботга юрагим бойланди.

Беймон айлади дод-фарёд,
Чўнтакка Ватанни жойлади.
Биз сенга топиндик, Эътиқод,
Ватанга юраклар бойланди.

Қуюн учирмоқда Сомон йўли «сомон»ларини,
Қуюн кўчирмоқчи Сомон йўли осмонларини,
Қўкрак кериб унинг йўлларида бўламан қалқон,
Меники ер, меники осмон.

Қарамоқчи Катта Айиқ илинж билан Зухрога,
Қирмизи қон хиди анқир оташнафас самодан,
Қанот қоқиб самовотда пайдо бўлгум намоён,
Меники ер, меники осмон.

Бир майсанинг тили қуриб қатра сувга бўлса зор,
Юлдузлар тун бўйи кўз ёш тўкиб, суғорар гулзор,
Муҳаббатнинг атрофида айланади бу жаҳон,
Меники ер, меники осмон.

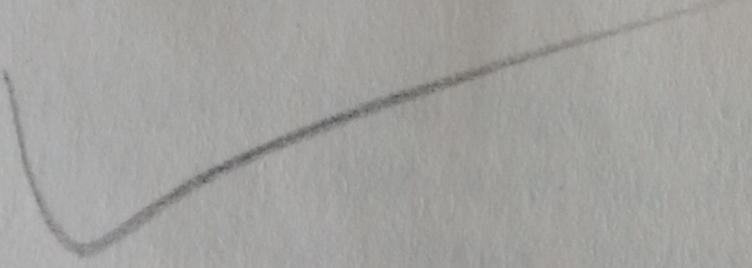

Шохчалар инграйди шамол дастида,
Япроқлар новдага додлаб чирмашар.
Безовта илдизлар замин остида
Овозсиз курашар.

Илдизлар ҳам парвоз этмоқчи бўлар,
Илдизлар ҳам чиқмоқ бўларлар нурга.
Япроқлардан кўкка гоҳ ташлаб назар
Юраклари тўлажакдир сурурга.

Юксакликни қўмсайди илдизлар ҳам
Тупроқни қўпориб, кўтариб исён.
Хизматлари эсларига тушган дам
Эсларидан чиқа бошлайди осмон.

БАҲОР

Гумбур гумбур бошлар юриш,
Булутлар карвон.
Аста-секин эрийди қиш—
Тизилар маржон.

Деҳқон каби қўшиғини
Куйлаб беармон
Қўзиқорин уруғини
Сепмоқда осмон.

Яланғоч новдаларга
Чумчуқлар қўниб олди.
Гўё улар япроққа
Бирдан айланиб қолди.

Қиқир-қиқир барглардек
Маст бўлишди кулгидан.
Улар кекса дарахтни
Уйғотмоқчи уйқудан.

Қор қопланар куй билан,
Куй янграйди мусаффо.
Қор қопланар куй билан,
Қорда эрийди наво.

Қор ҳам айланар сувга,
Сел бўлди-ку юраклар.
Қор ҳам айланар сувга,
Куйда эрир йўлаклар.

★ * ★

Ой нурида қоқади қанот
Қанотсиз хазон.
Ой нурида оқарар симоб—
Шохларда мезон.

Ой нурида яланғоч новда
Сояси титрар.
Ой нурида ёнувчи боғда
Шарпалар синар.

Ой нурида шовиллаб пастда
Сой оқар шитоб.
Сой бағрига киради аста
Сеҳргар моҳтоб.

Ўрмонда юрардик сайр этиб
Шамол, ой, мен ва сен беармон.
Ой қолди биринчи адашиб,
Сўнг шамол адашди ногаҳон.

Кейин сен адашдинг, кейин мен,
Кейин эса адашди ўрмон.
Қолди пастда адашмай замин,
Тепада-чи адашмай осмон...

Қаллак тутнинг бўйи чўзилди,
Чўзилди қуёш.
Уфққа ўйи чўзилди,
Чўзилди бардош.

Қаллак тутни босиб келди тун,
Эгилмади у.
Йўқотдию рангини бутун
Енгилмади у.

Қаллак тутнинг қўллари чўзиқ,
Қалбида исён.
Яна чорлар қуёшни қўшиқ,
Рангин, беҳазон.

Деразангнинг кўзида ёш,
Булут йиғладими ё?
Деразангнинг кўзида ёш,
Соғиниб тортдингми оҳ?

Очиқ турар йўлга қараб
Деразангнинг кўзлари...

* * *

Чирт этиб узилди куй,
Осмонда сўнди юлдуз.
Чирт этиб узилди куй,
Юлдуз қабри бўлди кўз.

Чирт этиб узилди куй,
Само қолди бўзариб.
Чирт этиб узилди куй,
Ой кезар ғамгин ғариб.

★ * ★

Қуёш ботаётган пайт эди,
Оёқларим остида хазон.
Қуёш ботаётган пайт эди,
Сен узоқдан бўлдинг намоён.

Қуёш ботаётган пайт эди,
Чиқиб келавердинг уфқдан.
Қуёш ботаётган пайт эди,
Жунжикиб турардим совуқдан.

Қуёш ботаётган пайт эди,
Интизор елкамга қўйдинг бош.
Қуёш ботаётган пайт эди,
Ботди охир бағримга қуёш...

★ * ★

Моҳтобсиз сўлим кеча,
Чорлагай дилим кеча.
Мен танҳо кезмоқдаман,
Ой чиқар—сезмоқдаман.

Тўлади нурга атроф,
Майсалар кияр зарбоф.
Гарчандки узоқдаман,
Ой чиқар—сезмоқдаман.

Бошимда нурли хаёл,
Дилимда шавқи висол,
Мисралар тизмоқдаман,
Ой чиқар—сезмоқдаман.

Бошин чўзиб девордан
Дарахтлар мўралайди,
Шўх шамолга интизор
Кўринмас шамол дайди.

Деворларнинг кифтига
Дарахтлар тирайди қўл,
Шамолжонни кутар зор,
Кимса йўқ «ҳув» деяр йўл.

Девор ошиб дарахтлар
Чиқарлар унга пешвоз.
Висол истаб беозор
Шамол бермоқда овоз.

Шамол йиртди тун кўйлагини,
Осмон юзи қизарди.
Булбулгинам, қани кўйлагин!

Ҳовузларда чўмилиб шамол
Турғунликни бузади,
Исёнларга кўмилар хаёл.

Турғунликни севмайди юрак,
Томирда қон кезади,
Турғунликни бузмоғим керак.

Шамол йиртди тун кўйлагини,
Қуёш қанот ёзади.
Юраккинам, қани кўйлагин!

Ҳидлар бесас ғазал айтади
Ранглар ёйилар.
Мажнунтол ҳам куртак отади
«Қани Лайлим?» деб.

Майсаларда кўкарар баҳор,
Нақадар тиниқ.
Узоқлардан ям-яшил шамол
Келтирар қўшиқ.

Бола борар бобосини етаклаб,
Чол кўзида қўрғошиннинг туслари...
Бобо борар неварасин эркалаб,
Хурсандликдан қулмоқдадир юзлари.

Гўдак қувнаб кўрсатмоқда унга йўл,
Хавф-хатарсиз йўлаклардан ўтмоқда.
Неваранинг кўзи билан кўрар ул
Гиёҳларнинг рангин кўҳна тупроқда.

Неваранинг кўзи билан буғдойзор
Тўлқинини қониб-қониб кўради.
Неваранинг кўзи билан беозор
Қапалакни хаёлида қувади.

Неваранинг кўзи билан ҳар оқшом
Осмондаги юлдузларни санагай.
Неваранинг кўзи билан беармон
Чор-атрофга қарагай у, қарагай...

Рангинг бутун бўлмиш заъфарон,
Сингилгинам, олма дарахти!
Баҳор чоғи сенга беармон
Боқар эдим, олашим бахти.

Бугун қолдинг қўлинг силкитиб,
Кўз ёш каби тўкиб баргларинг.
Қиш келмоқда энди титратиб,
Титрагайдир сенинг қалбларинг.

Дунё ўзи қизиқ, сингилжон,
Кимки қишга чидаса агар,
Баҳор гулга буркар бегумон
Ва бахт яна ташлайди назар.

Қўй йиғлама, айлагин бардош,
Бир кун қайтар яшил япроқлар.
Томирларда кезаркан кураш,
Яна гулга тўлгай қучоқлар.

Қишлоқда бор эди эски тегирмон,
Одамлар келарди ҳар кун тизилиб.
Беором сасидан оларди ором
Етмиш яшар бобом уни юргизиб.

Буғдойни оқ унга айлантларди,
Энг савоб иш шудир деярди бобом.
Ушанда ўтарди қувончу дарди,
Йилларни майдалаб борар тегирмон.

Тегирмон тўхтади у келмаган кун,
Уша кун ун сепди қишлоққа осмон...
Кейин айланмади тегирмон бутун,
Мен каби бобомни кутар у ҳамон...

★ ★ ★

Келгин.

Қум уйларни яна қурайлик—
Тақдирнинг устидан кулайлик.

Келгин.

Болаликка қайтайлик яна,
«Оқ терак»ни айтайлик яна.

Келгин.

«Биздан сизга, дегин, ким керак?»
Хатосини тузатсин юрак...

Тиниқ тунда эрир эди
Диллардаги соғинч ҳам.
Ажиб қўшиқ тўқир эди
У тор чалиб дамодам:

«Белбоғимнинг гулларида
Қўлинг ҳиди келмоқда.
Чирмашади гўё маҳкам
Гул қўлларинг белбоққа.

Белбоғлилар ваъдалари
Ёлғон бўлмас, нигорим.
Рубобимнинг пардалари
Вафони куйлар доим.

Қишлоғимнинг йўлларида
Хаёл қурғур елмоқда.
Белбоғимнинг гулларида
Қўлинг ҳиди келмоқда».

ЭСКИ БУХОРО ХАЛҚ ҚҰШИҒИ

Менда агар бўлса той
Сени ўтқизар эдим.
Йўлим тўлмас тоғу сой,
Дунёни кезар эдим.
Лала-лум, э, вой!
Лала-лум, э, вой!

Менда бўлса агар той,
Бўлмас эдим хизматкор.
Йўлим тўсмас подшоҳ, бой,
Йўлим тўсмас ёмғир, қор.
Лала-лум, э, вой!
Лала-лум, э, вой!

Афсус, менда йўқдир той,
Лала-лум, э, вой!
Лала-лум, э, вой!

★ ★ ★

Кўпригингдан бир куни
Тугмача топиб олдим.
Тугмача кўзликкинам,
Мен сени севиб қолдим.

Ўтсин, майли, ёзу қиш,
Етади менда бардош.
Қалбингга киради ишқ,
Қалбинг бўлса ҳамки тош.

Эрийди қалбинг сим-сим,
Бўлмайди сўнг дилинг ғаш.
Севги ахир, зўр тилсим,
Сени енгар, париваш.

Кўпринггингдан бир куни
Тугмача топиб олдим.
Тугмача кўзликкинам,
Мен сени севиб қолдим.

МУНДАРИЖА

Жаранг-журунг	8
«Жилдир-жилдир...»	4
«Кокилингни...»	5
«Қуйилганда ҳамал...»	6
Жаранг-журунг	8
Девонбеги мадрасаси пештоқидаги тасвир	9
«Ака Махсум...»	10
«Болалар...»	11
«Аскарлардан...»	12
«Дунёдаги барча...»	13
Пабло Неруда сўзи	14
«Оёғим йўқ деб...»	15
«Кўзларимга...»	16
«Кимнидир бузди-ку...»	17
«Қуюн учирмоқда...»	18
«Шохчалар...»	19
«Илдизлар ҳам...»	20
Баҳор	21
«Яланғоч новдаларга...»	22
«Қор қопланар...»	23
«Ой нурида...»	24
«Ўрмонда юрардик...»	25
«Қаллак тутнинг...»	26
«Деразангнинг кўзида...»	27
«Чирт этиб узилди...»	28

«Қуёш ботаётган...»	.	.	.	.	.	.	29
«Моҳтобсиз...»	.	.	.	.	.	.	30
«Бошин чўзиб...»	.	.	.	.	.	.	31
«Шамол йиртди...»	.	.	.	.	.	.	32
«Ҳидлар бесас...»	.	.	.	.	.	.	33
«Бола борар...»	.	.	.	.	.	.	34
«Рангинг бутун...»	.	.	.	.	.	.	35
«Қишлоқда бор...»	.	.	.	.	.	.	36
«Келгин...»	.	.	.	.	.	.	37
«Тиниқ тунда...»	.	.	.	.	.	.	38
Эски Бухоро халқ қўшиғи	.	.	.	.	.	.	39
«Қўпригингдан бир куни...»	.	.	.	.	.	.	40

На узбекском языке

САДРИДДИН САЛИМОВ

МОЙ ЛЕБЕДЬ

Стихи

Редактор Ш. Раҳмонов

Рассом Ф. Гамбарова

Расмлар редактори А. Бобров

Техн. редактор М. Исмоилова

Корректор О. Турдибекова

ИБ № 631

Босмахонага берилди 16.01.79. Босишга рухсат этилди 20.02.79. Формати 60x90 1/32. Босма л. 1,375. Шартли босма л. 1,375. Нашр л. 0,75. Тиражи 5000. Р. 08872. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 217—78.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитетининг Бекобод шаҳар босмахонасида № 1 қоғозга босилди. Бекобод 1979 йил. Заказ № 182. Баҳоси 10 т.

Салимов Садриддин.

Оққушим: Шеърлар.—Т.: Адабиёт ва санъат наш-
риёти, 1979 С.—44б.

Ёш шоир Садриддин Салимовнинг илк тўплами Бухоро ва
бухороликлар ҳақидаги лирик-фалсафий туркум ҳамда сами-
мий, ҳароратли ишқий шеърлардан иборат.

Салимов С. Мой лебедь Стихи.

Садриддин Салимов 1946 йилда
Бухоро шахрида туғилган. 1972 йил
Бухоро Давлат педагогика институтини
тамомлаб, ҳозир шу институтда немис
тилидан дарс бермокда.

10 т.

